

מסיפורי הדוד יצחק בק הצייר עבודותי הראשונות בציור בתים ושלטים

כשחזרתי מוינה לירושלים, והתחלתי לחפש עבודה, זה היה בשנת 1920, רגע, כן 1920, ועבודה לא הייתה מצויה בכל פינה ופינה, רציתי להיות... אפילו לנקות רחובות, להיות פקיד ממשלתי, יותר נכון פקיד עירייה, אבל זה לא עלה בידי.

אחי, הגדול ממני, עבד אז בג'וינט, ניגשתי אליו ואמרתי לו: "שמע חביבי, אני יודע לצייר, אולי תיתן לי לצייר את הדירה שלך? - ואתה לא צריך לשלם לי כלום, רק תיתן לי לאכול, אין לי מה לאכול". את אשתי שלחתי לצפת, לגור אצל ההורים שלה, ואני הייתי אצל ההורים שלי. ההורים שלה וגם להורים שלי לא היה מה לאכול. אחי היה כפי שאמרתי היה פקיד בג'וינט, אז הוא הסכים תכף ומיד על זה. התחלתי לעבוד. עבדתי שבועיים על שני חדרים, ולא ידעתי אם גמרתי או לא גמרתי, יען כי זה היה העבודה הראשונה שהתחלתי לעבוד במברשת. עד עכשיו עשיתי כמה עבודות, אבל רק על ציירתי על נייר עם עפרון, אבל תכף ומיד לעבור מנייר עם עפרון לסיד, לצייר חדרים, זה היה אצלי דבר חדש. עוד לא ידעתי אם כבר גמרתי, האם יצאתי ידי חובתי או לא. בא יהודי אחד, שמו היה ר' משה לוי, גם הוא היה סייד וצייר חדרים ובתים, הוא שואל אותי: "מי צייר את זה?"

אמרתי לו: "נו, אתה רואה שאני עובד פה!"
"אה,אה,אה, אתה באמת מומחה גדול, אבל אתה תוכל להרוויח הרבה כסף".

אז אמרתי: "אדרבה, תן לי עבודה ואני אעבוד באיזה מחיר שהוא, רק שיהיה לי מה לאכול".

אז הוא אמר לי: "אני לא יכול להתעסק עם אומנים כאלה, אני פועל פשוט, מסייד את החדר ולוקח לי כמה שילינגים, וזה הכל. אבל לעשות עבודות כאלו זה רק מומחים מיוחדים, אז מי הם המומחים המיוחדים שאלתי?... משה לוי אמר לי: "כן, תיגש למלניק ותאמר לו שיתן לך עבודה, ואני בטוח במאה אחוז שמלניק ייתן לך את העבודה, וישלם לך מחיר די טוב, אולי אפילו חצי לירה ליום!"

כשמעתי את המילה חצי לירה ליום, לא עלה בדעתי שאפשרי דבר כזה, יכול להיות כבר הגענו לימות המשיח, חצי לירה זה לא צחוק. עזבתי את העבודה באמצע וניגשתי למלניק. מלניק הביט בי וחשב... ככה אני מתאר לי, ששוב איזה מין שלימזל בא אליו, מה הוא רוצה ממני?

אז אני תיארתי את עצמי. עמדתי לפניו ואמרתי לו: "שמע חביבי, אני בעל מקצוע ממדרגה א', ואמרו לי שאני אפשר שאפשר לי להשיג אצלך עבודה".

בסטודיו של מלניק עמד שלט על עמוד, זה היה שלט של חייט, היה צריך לצייר בן אדם כמו שהוא לובש חליפה, ולכתוב מה שצריכים לכתוב. אז מלניק מראה לי עם האצבע:

"כך, תעמוד, טלל, בפוטל. ולל..." אני לא מבין מילה אחת מה שהוא מדבר אלי.

הוא דיבר אלי באמת כאילו אני הייתי כבר ותיק בעבודה, עבדתי כל הימים.

אבל למעשה אני עוד לא התחלתי לעבוד, והוא המשיך... אז אני התביישתי לבקש ממנו שיסביר לי שוויה שוויה (לאט לאט) מה שהוא רוצה, באותו הזמן לא הבנתי מה שהוא מדבר אלי:

"בוא באמת, בוא, בוא, פה תעשה שם..."

שוב פעם אני לא הבנתי, אז אני בקשתי מהרשב"ע שישלח למלניק איזה קליינטורה, שייקח אותי מממני, ואני לבד אתחיל לשבור את הראש, אולי אני יצא לי לבד משהוא.

ותפילתי נתקבלה. באותו הרגע בא קול. "מלניק, קוראים לך!" אז הוא יצא, ואני התחלתי לעבוד. עוד לא ידעתי בין ימיני לשמאלי, והידיים התחילו לרעוד אצלי, ממש כמו מחלה, כמו, אייך אומרים, פילנציה. בינתיים גם מלניק ניגש אלי, וראה מה שאני לא עשיתי, או נאמר לזה, מה שאני לכלכתי, אז הוא אמר: "תסלח לי, אני רואה שאתה עוד לא התחלת אפילו לעבוד אחרי שספרת שאתה מומחה בכל" והוסיף "לקחת אצלי תלמיד בשנים כאלו, זה קשה לי, בטח יש לך כבר שבעה ילדים, אתה צריך לפרנס אותם". הכניס יד בכיס, והוציא שילינג אחד ונתן לי בשביל זה, בשביל שהטריח אותי. אז התחלתי לבכות, אבל באותו זמן ידעתי שהוא צודק. לא עבדתי, ומה שעשיתי היו צריכים למחוק את זה. אין לי שום דבר נגדו, אני, כמדומני לקחתי את השילינג, הגם שזה דקר לי כמו חרב בלב, אבל לא היה פשוט מה לאכול, אז גם השילינג היה שווה. כשיצאתי, אמרתי לו: "שמע מלניק: אתה לא אשם, אתה בן אדם ישר מאוד, אבל אני מכיר את עצמי, אתה לא מכיר אותי, אבל אני את עצמי כן מכיר. לא יקח הרבה זמן עד שהמתלמד הזה יהיה לך קונקורנט גדול מאוד".

הוא צחק ואני הלכתי.

כל העבודות הגדולות נפלו בידי, כיצאתי אחרי שקיבלתי את המנה מדור' מלניק והבטחתי לו שיש לו עסקים עם ממוחה גדול, יצאתי החוצה, כמו שיצאתי מהחנות שלו, ניגש אלי יהודי:

איפה אתה בק? אני מחפש אותך כבר שעות על גבי שעות..

"מה יש?"

"אתה צייר שלטים?"

אמרתי לו: "כן!"

"אתה תוכל לצייר גם בן אדם?, ז"א חליפה בשביל חייט?"

אמרתי לו: " עוד איך אני הממוחה בה' הידיעה לשלטים כאלה."

אז כמה יעלה (עולה) לי שלט?

אמרתי לו: אני אגיד לך את האמת: אני חדש פה בארץ אינני יודע מחירים לכן אני לא רוצה לנגוע את ידי במחירים. אתה תתן לי שלט, ואני רק אקח שכר העבודה.

אמר: "טוב אני אתן לך שלט":

הביא לי את השלט, שצריכים לצייר עליו אדם עם ציור של חליפה וכל הכתיבה. התפשרתי איתו בשלושה לירות.

התחלתי לעשות את העבודה, ועבדתי על זה שלושה שבועות, הוא היה בא אלי יום, יום וצועק ובוכה "תן לי כבר את השלט". אני אמרתי לו "עוד איזה חתימה, עוד איזה צבע, עוד, עוד, לבסוף הוא כעס עלי, ואמר לי: "אל תקשקש לי את המוח עם הצבעים שלך ועם הפרובלם שלך, תן לי את השלט, זה די והותר, די יפה, זה יפה יותר מדי, "הא לך את השלוש לירות".

זרק לי את הכסף לקח את השלט, ואמר: "בוא תתלה את זה. התפשרתי איתו הסכמתי לתלות את השלט ואמרתי לו: "טוב אני הולך".

הלכתי איתו. כשתליתי את השלט, עבר ר' יעקב מלומד ע"ה, ושאל.. "מי עשה את השלט הזה?" אמרתי לו: "אני עבדך הנאמן".

"הו, יפה מאוד, מאוד מאוד יפה, בוא בוא, יש לי שישה שלטים לעשות". התפשרתי איתו. אז הייתי כבר ממוחה. ידעתי כבר את המחירים, וידעתי כמה עולה פה, וכמה עולה העץ ז"א המסגרות. התפשרתי איתו, כל שלט שלוש לירות, ועם ההוצאות שלי, הצבע, החומרים, הפח, ועצים, וכולל גם ההרכבה, התחלתי לעבוד, ויום יום יצא בידי שלט, זה היה כמדומני שרוטשילד מימיו לא הרוויח כ"כ הרבה כסף כמו שאני הרווחתי.

אז תיכף ומיד שלחתי מכתב לאשתי ואמרתי לה: "גברת הביתה. יש לי ב"ה עבודה ואני מרויח יפה מאוד.

ובכן עכשיו אנו ניגשים לעבודה...

אני שכרתי חנות ברחוב יפו, והתחלתי לעבוד. כמובן שאני עוד לא הייתי מפורסם כל כך, אבל

עכשיו נגיע לסיום הסיפור הקודם על מלניק : פעם אני יושב בעבודה. נכנס ערבי אחד, ומבקש ממני שאני אבוא איתו, אז הלכתי זה היה שמו קריקוריאן. הוא היה ארמני, אופטיקאי.

הוא רוצה לצייר על הויטרינה בזהב, ולמטה על העץ, לצייר תמונות. אמרתי לו שאני המומחה הידוע בעבודות כאלו.

כשגמרתי את העבודה, וקבלתי את כספי, שלוש עשרה לירות, זה היה הון שלא יאמן כי יסופר, 'שלוש עשרה לירות' בזמן שפח של שלט, שני מטר על שני מטר, עלה שמונה גרוש, וככר לחם שמונה מיל, וקורה גרוש אחד ושלושה מיל, זה היה באמת מחיר גדול מאוד, ז"א הון גדול,

ואני עומד לי בחנות אח"כ ועובד, פתאום אני רואה את מלניק מכניס את האף שלו ושואל:

"מי, מי עובד שמה? ... מה בק? " - "כן, בק. אמרתי לו, הוא נכנס אלי: "אני מוכרח לספר לך מה שהיה". - "בבקשה, אני מוכן שומע." - "הארמני הזה שאתה עבדת אצלו, בא, אלי." - כך הוא מספר לי, "אני בקשתי ממנו 13 לירות בשביל העבודה. הוא לא רצה לתת לי. ואני עשיתי לי חשבון, אני לא מפחד ממנו, עבודה לא תלך מידי, לא תצא מידי, יען כי אין ציירים בירושלים, או אני או - אז היה קואופרטיב כזה, "יצירה", היה שמו, או אני או "יצירה". אז אני אגש תכף ומיד ל"יצירה" אספר להם את כל העניין ונעשה בינינו שותפות: מה שייקחו יותר מ- 13 לירות נחלק בינינו שנינו, ואותו הדבר אם הוא לא ירצה, לתת להם ויבוא שוב פעם אליי, אז אני אתן להם איזה שכר טרחה. אבל לחשוב שבק יכנס באמצע, והוא יהיה הקונקורנט שלנו, זה לא עלה על דעתי. אני מוכרח להגיד לך את האמת, שאתה עשית את העבודה יפה מאוד מאוד, ואתה מומחה, תסלח לי על מה שעבר ביננו, . ---- ---- ---- ---- ----

וככה התחלתי לאט לאט להכנס בתוך העבודה, ובמשך שנה אחת הייתי נחשב בירושלים, בין האומנים המפורסמים והקבלנים הכי גדולים. כך, איך אומרים, נכנסתי בעבודה. ולא לקח לי הרבה זמן עש שבאמת נהיית קבלן גדול. היו אפילו זמנים שעבדו אצלי 40 פועלים, והיופי שבדבר שכל 40 הפועלים לא עמד אחד אפילו רגע אחד לבטלה. תיכף ומיד תפסתי את כל הסידור אין מתנהגים ומתנהלים עם פועלים. ואני מוכרח, אינני רוצה להלל את עצמי, אבל תמיד ויתרתי ממני לטובת הפועל, וכמובן שאם מתנהגים, איך שאומרים, - יד אחת מנקה את היד השנייה ושניהם מנקים את הפנים. כך זה היה אצלי. הפועלים נהנו כ"כ מהעבודה, ז"א מהסידור שלי או מהנהלת העבודה, אפילו אמר לי פעם, פועל אחד: "כבר עבדתי אצל כמה וכמה קבלנים, קבלן כמוך עוד לא היה לי עד זאת, ואנו מבטיח לך שאני נשאר נאמן לך, ובימים הכי קשים, בנוגע לעבודה, אני איתך". וזה היה באמת כך. אמא שלי עליה השלום, היתה המזכירה שלי. היא ידעה את מצבי די טוב, והיא זוכרת עוד כמה, שאיך שאומרים, מצבי היה דחוק. לכן כשהיא שמעה שאני קיבלתי עבודה, היתה ממש, אין אומרים, עשירה כשליצחק יש עבודה כבר, נוא לא צריך לבוא אלי ולבקש ממני אוכל או למצוא לו איזה הלואה לכמה ימים לכמה שבועות. ביום אחד אני בא לאמא שלי. אז האמא שלי אמרה לי: "יצחק יש לך יום מזל היום".

"מה יש?"

"שלושה מקומות באו לחפש אותך בעבודה" ונתנה לי את הכתובת. כתובת אחת היה בזכרון טוביה, זה ע"י כנסת. כתובת שניה היה בבית-ישראל, והשלישי כבר שכחתי. זה לא כ"כ מעוניין. העיקר היא הלילה הזה לא יכולתי כבר לישון, ובניתי בנינים ע"ג בנינים, אוצרות הפורחים באויר, היו אצלי ממש, איך אומרים, מלא וגדיש. בבוקר השכם כשגמרתי את התפילה, התחלתי ללכת לקבל את

שלוש העבודות שבאו לקרוא אותי. הראשון בזכרון טוביה אמר זה נכון, היית אצלך אתמול, אבל היות שאין לנו עוד מזומנים, החלטנו לדחות את העבודה לעוד שבוע ימים.

גמרנו את הראשון, אז הלכתי מזכרון טוביה, זה אחרי מחנה יהודה, אז הלכתי דרך שגלר לבית-ישראל. באתי לבית-ישראל. אמר: "נכון מאוד, הייתי אצלך וחפשנו אותך, אבל היות שאין לנו עוד הטקסט מה לכתוב, אז אנחנו החלטנו לדחות את העבודה עד שנקבל מחו"ל את הטקסט מה לכתוב על השלטים. יש לנו דווקא הרבה שלטים. אז הלכתי כבר עם השני. האתי לשלישי, השלישי לא מצאתי אותו בבית, ואשתו אמרה לי ש"באמת מחפשים אותך אבל חבל שאתה לא מצאת את בעלי. מי יודע מתי שהוא יבוא. לחכות עליו אני חושב שזה לא כדאי". אב הלכתי הביתה שוב פעם דרך שגלר, והתחלתי לבכות: כל היום הלכתי, לחם לא אכלתי, מים לא שתיתי, וכסף על אחת כמה וכמה שלא היה לי. אז עברתי בית-ישראל. אז נפתח שם בית-מרקחת של יאנקעב מלומד. יאנקעב מלומד הוא הכיר אותי, יען כי הוא היה הראשון שנתן לי את השישה שלטים. השלטים שהוא נתן לי היה מדובר במחיר הקרן. כשהוא ראה אותי, אז הוא קרא לי:

"ר' יצחק, ר' יצחק, מהר הנה". נגשתי אליו.

"מה יש?"

"אתה מצייר שלטים?"

אמרתי: הלא עבדתי אצלך! כמובן שאני מצייר."

אבל יש לנו צנצנות קטנטנות, לכתוב עליהם את שם של התרופה."

אמרתי מדוע לא? אני יכול לעשות את זה."

מן הון להון, התחלנו לעמוד על המחירים והתפשרתי אתו שוב פעם על שלוש עשרה לירות, או כמדומני חמש עשרה לירות, הוא הכניס את ידו בכיסו והוציא חמש לירות ונתן לי דמי פרעון, תחילת פרעון. תוכל לתאר לך איך שבין רגע נהפכתי מתשעה באב לשמחת תורה. זה בא בדיוק. אז בימים ההם חמש לירות היה המון כסף. והתחלי לעבודה, ומאז לא היה חסר לי עבודה עד היום הזה. הייתי מחישים שנה בעבודה. הספקתי להעמיד דור של שמונה עשר תלמידים, כולם אני יכול להעיד עליהם, הם ממוחים מדרגה א'. שמונה עשר בתי כנסת ציירתי, בתוכם בתי הכנסת הכי גדולים בירושלים, החורבה ור' ניסן בק.

בית הכנסת של ניסן בק עשיתי רק תיקונים. תיקנתי ציורים, מה שהיה מקודם, ובחורבה ציירתי לבד. אין שזה לא יהיה, היום אני כבר מהעבודה קצת והלאה, יען כי כבר זקנתי, ב"ה כבר עברתי את ה-70, ואחרי השבעים נכנסתי די במהלך השנים למרחק די גדול, וב"ה, עד היום, הגם כי אינני להוט כ"כ אחרי העבודה, אבל עם כל זה, פרנסה בדוחק, אין אומרים הירשלה אוסרופולר אמר שאלו אותו איך זה הולך? אז הוא לקח חתיכת לחם וקשר את זה לקופסה שלו, אמר: "ישתבח שמו, די שטיקעל ברויט שלעפט זאך נאך" כן

קטע זה מתוך זכרונותיו של הצייר יצחק בק כפי שהוקלטו ותומללו ע"י אחינו גם שמו יצחק

בק, נערך ע"י שי פרקש תכלת המרכז לשימור ותעוד של ציורי קיר אפריל 2003

08-9240990 050-209546